

Postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania

Europejski nakaz aresztowania (ENA) to orzeczenie sądowe wydane przez państwo członkowskie UE w celu aresztowania i przekazania osoby podejrzanej albo skazanej przebywającej na terenie innego państwa członkowskiego UE. Państwo członkowskie wykonania nakazu powinno zastosować się do orzeczenia, chyba że nakaz jest nieważny albo istnieje podstawa do odmowy jego wykonania.

Zgodnie z art. 10 dyrektywy 2013/48/UE w sprawie prawa dostępu do obrońcy w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz zważywszy na to, że postępowanie dotyczy (co najmniej) dwóch państw, osobie podlegającej nakazowi należy zapewnić pomoc prawną zarówno w państwie członkowskim wydającym nakaz, jak i wykonującym nakaz.

Obrońca ustanowiony w państwie członkowskim wykonującym ENA powinien:

1. dowiedzieć się, czy ustanowiono obrońcę w postępowaniu w państwie członkowskim wydania nakazu oraz skontaktować się z nim;
2. jeśli nie doszło do ustanowienia obrońcy - skontaktować się z potencjalnym obrońcą poprzez dostępne kanały komunikacji, np. wyszukiwarkę internetową Europejskiego Stowarzyszenia Adwokatów Karnych (ECBA Find a Lawyer).

Find a lawyer - wyszukiwarka

Wyszukiwarka na naszej stronie zawiera dane kontaktowe adwokatów, specjalizujących się w procedurze karnej, którzy posługując się nie tylko językiem ojczystym, lecz również co najmniej językiem angielskim. Jeżeli szukasz osoby, która może pomóc w sprawach ENA jako obrońca w państwie członkowskim wydania nakazu odsyłamy do wyszukiwarki dostępnej pod poniższym adresem:

<https://www.ecba.org/contactslist/contacts-search-country.php>

lub zapraszamy do kontaktu pod adresem: secretariat@ecba.org

Rola obrońcy w państwie członkowskim wykonania nakazu

Rolą obrońcy w państwie członkowskim wykonania nakazu jest obrona osoby ściganej w postępowaniu ENA bez odnoszenia się do istoty sprawy karnej prowadzonej przez państwo członkowskie wydania nakazu (to wchodzi w zakres obowiązków obrońcy w państwie członkowskim wydania nakazu). Obrońca w państwie członkowskim wykonania nakazu odpowiedzialny jest za:

1. sprawdzenie kwestii formalnych związanych z ważnością oraz kompletnością ENA;
2. ustalenie istnienia podstaw odmowy wykonania nakazu;
3. ustalenie alternatywnych rozwiązań w stosunku do procedury przekazania w trybie ENA;
4. udzielenie pomocy w kwestii zasady specjalności;
5. pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej zgody na przekazanie albo skorzystania z prawa do obrony w państwie członkowskim wykonania nakazu po konsultacji z klientem oraz adwokatem państwa członkowskiego wydania nakazu;
6. dążenie do uchylenia stosowania tymczasowego aresztowania, o ile taki środek zastosowano wobec osoby ściganej.

Podstawy odmowy wykonania ENA wymienione są w art. 3, 4 oraz 4a decyzji ramowej 2002/584/JHA oraz w przepisach krajowych danego państwa członkowskiego. Mogą one dotyczyć zarówno obligatoryjnej, jak i fakultatywnej odmowy wykonania ENA. Obrońca w państwie członkowskim wykonania nakazu może odwołać się również do prawa międzynarodowego dotyczącego praw człowieka w celu wskazania innych podstaw odmowy, np. do Karty praw podstawowych Unii Europejskiej lub Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, czy do traktatów unijnych oraz dyrektyw określających prawa procesowe.

Istnieje również możliwość odwoływania się do przepisów krajowych prawa konstytucyjnego.

Przepisy te mogą regulować kwestie naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego, odpowiednich warunków odbywania kary czy stosowania tymczasowego aresztowania, dostępu do niezbędnej pomocy medycznej lub poszanowania życia rodzinnego, jeżeli osoba ścigana została przekazana do państwa członkowskiego wydania nakazu. W toku postępowania w sprawie ENA w państwie członkowskim wykonania nakazu osobie ściganej przysługują następujące prawa procesowe określone w prawie unijnym:

1. prawo do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego (dyrektywa 2010/64/UE);
2. prawo dostępu do adwokata oraz pomocy prawnej w obu państwach (dyrektywa 2013/48/UE oraz dyrektywa 2016/1919/UE);
3. prawo do uzyskania informacji o treści europejskiego nakazu aresztowania oraz pisemnego pouczenia o przysługujących prawach (dyrektywa 2012/13/UE);
4. prawo do przesłuchania przez organ sądowy, który wykonuje nakaz (decyzja ramowa 2002/584/JHA)*.

Na końcu broszury znajduje się lista wszystkich informacji istotnych dla skutecznej obrony przed europejskim nakazem aresztowania.

Rola obrońcy w państwie członkowskim wydania nakazu

Obrońca w państwie członkowskim wydania nakazu powinien być ustanowiony na długo przed ewentualnym przekazaniem osoby ściganej. Odgrywa on istotną rolę zarówno podczas trwania postępowania dotyczącego ENA, jak i podczas postępowania przygotowawczego w państwie członkowskim wydania nakazu oraz w trakcie procesu i orzekania.

Rolą obrońcy w państwie członkowskim wydania nakazu jest świadczenie pomocy klientowi oraz obrońcy w państwie członkowskim wykonania nakazu. Do jego zadań należą między innymi:

1. ustalenie statusu prawnego sprawy karnej przeciwko osobie ściganej w państwie członkowskim wydania nakazu;
2. określenie ważności nakazu, np. określenie, czy osoba ścigana przekroczyła próg wieku umożliwiający pociągnięcie jej do odpowiedzialności karnej bądź określenie zasadności przekazania w związku z domniemanym czynem zabronionym;
3. przygotowanie wniosków do organów państwa członkowskiego wydania nakazu związanych ze zmianą lub uchyleniem ENA lub dopuszczeniem dobrowolnego stawiennictwa;
4. wsparcie obrońcy w państwie członkowskim wykonania nakazu w ustaleniu, czy istnieją przesłanki do odmowy wykonania nakazu;
5. uzyskanie dowodów wspierających przyjętą obronę w postępowaniu dotyczącym wykonania ENA osobiście lub poprzez przekierowanie obrońcy z państwa wykonania nakazu do odpowiednich źródeł.

Jeżeli dojdzie do przekazania osoby ściganej państwu wydania nakazu, do obowiązków adwokata w państwie członkowskim wydania nakazu należy między innymi:

1. obrona osoby ściganej na etapie postępowania przygotowawczego lub w trakcie procesu;
2. w przypadku skazania oraz zgłoszenia takiej prośby przez osobę ściganą - pomoc w powrocie do państwa członkowskiego wykonania nakazu albo do innego państwa, którego jest obywatelem bądź rezydentem w celu odbycia kary;
3. zapewnienie przestrzegania zasady specjalności;
4. zapewnienie ochrony godności osobistej osoby ściganej przez państwo członkowskie wydania nakazu zarówno podczas postępowania karnego jak i odbywania kary.

* Dyrektywy te nie mają obecnie zastosowania w Królestwie Danii. Dyrektywa 2013/48/UE oraz dyrektywa 2016/1919/UE nie mają obecnie zastosowania w Irlandii oraz w Zjednoczonym Królestwie.

Lista najważniejszych informacji dla obrońcy w sprawie ENA

Sprawdź formularz ENA lub wpisz w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS):

- Czy dokument zawiera wszystkie istotne informacje wypełniające przesłanki ważności?
- Czy sprawa dotyczy zdarzeń, które miały miejsce w Twoim kraju lub w państwie trzecim?
- Poproś organ sądowy o zapewnienie tłumaczenia pisemnego, jeżeli formularz ENA lub wpis w systemie SIS nie jest w języku ojczystym.

Skonsultuj się ze swoim klientem, a następnie:

- poproś organ sądowy o dostęp do tłumacza ustnego, jeżeli klient nie mówi w Twoim języku;
- upewnij się, że Twój klient jest tą samą osobą, której dane uwzględniono w nakazie ENA;
- upewnij się, czy Twój klient otrzymał pouczenie o prawach w związku z europejskim nakazem aresztowania, sformułowanym na podstawie załącznika II do dyrektywy 2012/13/UE w języku dla niego zrozumiałym, a jeżeli nie, to poproś sąd o przekazanie takiego pouczenia;
- upewnij się, że wobec Twojego klienta nie toczy się postępowanie na tej samej podstawie w innym kraju;
- upewnij się, czy Twój klient przekroczył próg wiekowy, który umożliwia pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej w Twoim kraju;
- upewnij się, czy w Twoim kraju nie objęto amnestią przestępstwa wskazanego w nakazie;
- upewnij się, czy czyny objęte postępowaniem w sprawie stanowią przestępstwo w Twoim kraju oraz czy należą do listy czynów zabronionych wyłączonych spod podwójnej odpowiedzialności karnej;
- upewnij się, czy Twój klient podlega albo podlegał postępowaniu karnemu w Twoim kraju na podstawie tych samych zarzutów;
- upewnij się, czy Twój klient podlega albo podlegał postępowaniu karnemu w Twoim kraju na podstawie tych samych zarzutów, upewnij się, czy nie minął termin przedawnienia karalności zarzucanych czynów;
- upewnij się, czy wobec Twojego klienta nie toczą się obecnie inne postępowania w Twoim kraju lub jakimkolwiek innym;
- jeśli Twój klient jest obywatelem albo rezydentem Twojego kraju, zapytaj, czy chce tu odbywać karę;
- jeśli Twój klient został już skazany, zapytaj, czy był obecny na rozprawie i czy został uprzednio poinformowany o dacie rozprawy;
- nie doradzaj w zakresie decyzji o zgodzie na przyjęcie zasady specjalności albo uchyleniu się od niej do czasu konsultacji z obrońcą w państwie członkowskim wydania ENA;
- zapytaj klienta, czy ma jakiegokolwiek obawy związane z powrotem do państwa członkowskiego wydania nakazu (np. kwestie zdrowotne lub rodzinne, rzetelność procesu sądowego, warunki panujące w więzieniach);
- zapytaj klienta o wszelkie powiązania zawodowe, społeczne lub rodzinne w Twoim kraju, umożliwiające wnioskowanie o uchylenie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

Skontaktuj się z obrońcą w państwie członkowskim wydania nakazu w celu:

- zapoznania się z aktami sprawy w państwie członkowskim wydania nakazu;
- uzyskania porady w kwestii obowiązujących przepisów i procedur;
- sprawdzenia, czy ENA może zostać uchylony i zastąpiony przez inne środki (np. doręczenie dokumentów, przesłuchanie za pomocą wideokonferencji, zapłacenie grzywny) lub dobrowolne stawienie się;
- uzyskania dowodów na poparcie zeznań klienta.

W celu uzyskania dalszych informacji odsyłamy do Przewodnika Europejskiego Stowarzyszenia Adwokatów Karnych (ECBA Handbook on the EAW for Defence Lawyers, <https://handbook.ecba-eaw.org/>) lub zapraszamy do kontaktu pod adresem: secretariat@ecba.org

Jak skutecznie bronić w postępowaniach dotyczących ENA?

Europejski Nakaz Aresztowania: wskazówki dla obrońców

<https://handbook.ecba-eaw.org/>

Tłumaczenie: Kinga Bartnicka, studentka studiów magisterskich Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego

Zmieniony przez Mikolaj Pietrzak

ECBA

Europejskie Stowarzyszenie Adwokatów Karnych (European Criminal Bar Association - ECBA), założone w 1997 r., od samego początku jest wiodącą organizacją zrzeszającą wyspecjalizowanych obrońców ze wszystkich państw należących do Rady Europy. Stowarzyszeniu przyświeca idea działania w zakresie podstawowych praw człowieka na rzecz osób, wobec których toczy się śledztwo, podejrzanych, oskarżonych oraz skazanych.